

Magma pm

**RUOTSINKIELINEN SUOMI
ALUEVAALEISSA 2022**

Mikko Majander

magma

Magma pm

**RUOTSINKIELINEN SUOMI
ALUEVAALEISSA 2022**

MIKKO MAJANDER

Magma 2022

Ruotsinkielinen Suomi aluevaaleissa 2022

Julkaisija: Tankesmedjan Magma/Ajatuspaja Magma
www.magma.fi

Magma pm
2022

Paino: Oy Nord Print Ab
Kansi & taitto: Oy Nord Print Ab

ISBN: 978-952-7328-24-8 (online)

Sarja Magma pm

ISSN: 1799-3806 (print)
ISSN: 1799-3814 (online)

Sisällys

Svenskfinland ja uusi aluehallinto	9
Pohjanmaan hyvinvointialue	13
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue	17
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue	19
Varsinais-Suomen hyvinvointialue	21
Äänestysaktiivisuuden armoilla	23
Vititteet	28

Taulukot

1. Svenskfinland (2020)	10
2. Folktinget 2021–2025	11
3. Poliittiset voimasuhteet Pohjanmaalla	14
4. Vaasan osuus puolueiden saamista alueen äänistä	15
5. Poliittiset voimasuhteet Länsi-Uudellamaalla	18
6. Espoon osuus puolueiden saamista alueen äänistä	18
7. Rkp:n kannatus Länsi-Uudenmaan kunnissa	19
8. Poliittiset voimasuhteet Itä-Uudellamaalla	20
9. Porvoon osuus puolueiden saamista alueen äänistä	21
10. Poliittiset voimasuhteet Varsinais-Suomessa	22
11. Äänestysprosentti eduskuntavaaleissa 1991–2019	24
12. Äänestysprosentti paikallis- ja eurovaaleissa 1992–2021	25

Svenskfinland ja uusi aluehallinto

Monien mutkien ja vuosien jälkeen Suomen sosiaali- ja terveydenhuoltouudistus on edennyt siihen vaiheeseen, että tammikuussa 2022 valitaan ensimmäiset aluevaltuustot panemaan vaivalla synnytettyä lakipakettia toimeen. Maa on sitä varten jaettu pääpiirteissään maakuntarajoja myötäillen 21 uuteen hyvinvointialueeseen. Pääkaupunkiseudun väestökeskittymässä päädyttiin kuitenkin siihen, että Helsinki jatkaa ennallaan, ja sitä hallinnoidaan kesäkuun 2021 kuntavaalien pohjalta. Espoo ja Kauniainen kuuluvat Länsi-Uuteenmaahan, kun taas Vantaa ja Kerava muodostavat yhdessä oman yksikkönsä.

Svenskfinlandin¹ ja ruotsin kielen näkökulmasta aluehallintorajojen vetoa voi pitää varsin tarkoituksenmukaisina, ellei edullisina. Manner-Suomen noin 261 800 ruotsinkieliseksi rekisteröityneestä² 14 prosenttia asuu Helsingissä ja 22 prosenttia Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueella, Itä-Uudellamaalla ja Varsinais-Suomessa suurin piirtein joka kymmenes. Yli kolmannes majaa Pohjanmaan rannikolla, jonka kaksikieliset kunnat muodostavat (Laihiolla vahvistettuna) uuden hallinnollisen yksikön. Se tulee olemaan lähin toteutus sitä haavetta, jolla itsenäiseen Suomeen on joskus hahmoteltu ruotsinkielistä Korsholman lääninä.³

Ruotsinkieliset seudut saavat siten tukea ja voimaa toisistaan. Kaksikielinen Kokkola tosin kuuluu Keski-Pohjanmaahan samaan tapaan kuin Suomenlahden rannikolla Pyhtää Kymenlaaksoon. Svenskfinlandin ”orpoja” ovat myös ne suomenkielisten kuntien muutamat saarekkeet (språköar), joissa toimii muun muassa ruotsinkielinen koulu. Tampereen asukkaista vain puoli prosenttia on rekisteröitynyt ruotsinkieliseksi, mutta on heitä silti noin 1 200, Kotkassa, Porissa ja Oulussa 400–500.⁴

Taulukko 1: Svenskfinland (2020)

	asukkaita	ruotsinkielisiä	%	ulkomaan kansalaisia	%
Koko maa	5 533 793	287 800	5,2		5,0
Ahvenanmaa / Åland	30 129	26 000	86,3		11,9
Pohjanmaa / Österbotten	215 592	95 200	44,2		
Vaasa / Vasa	67 551	15 800	23,4		6,1
Mustasaari / Korsholm	19 453	13 400	68,7		2,1
Pietarsaari / Jakobstad	19 066	10 700	56,0		7,7
Pedersören kunta / Pedersöre	11 174	9 900	88,5		3,0
Närpiö / Närpes	9 558	7 400	77,5		14,4
Uusikaarlepyy / Nykarleby	7 479	6 400	85,6		7,0
Vöyri / Vörå	6 388	5 200	81,5		4,6
Luoto / Larsmo	5 534	5 100	91,6		3,0
Kruunupyö / Kronoby	6 416	4 900	77,0		3,3
Maalhti / Malax	5 451	4 700	85,3		4,3
Kristinankaupunki / Kristinestad	6 404	3 500	54,4		4,3
Korsnäs	2 068	1 800	85,3		8,6
Kaskinen / Kaskö	1 278	400	27,9		8,6
+ Kokkola / Karleby	47 772	6 000	12,5		2,4
Pääkaupunkiseutu / Huvudstadsreg	1 197 125	65 600	5,5		
Helsinki / Helsingfors	656 920	36 800	5,6		9,9
Espoo / Esbo	292 796	19 900	6,8		12,2
Vantaa / Vanda	237 231	5 700	2,4		13,4
Kauniainen / Grankulla	10 178	3 200	31,6		6,1
Länsi-Uusimaa / Västra Nyland	133 008	33 700	25,3		
Raasepori / Raseborg	27 528	17 700	64,3		3,7
Kirkkonummi / Kyrkslätt	40 082	6 400	16,0		6,8
Hanko / Hangö	8 042	3 500	42,9		3,4
Inkoo / Ingå	5 321	2 800	52,1		3,4
Siuntio / Sjundeå	6 149	1 700	27,6		4,6
Lohja / Lojo	45 886	1 600	3,5		3,6
Itä-Uusimaa / Östra Nyland	96 668	28 400	29,4		
Porvoo / Borgå	50 619	14 600	28,8		4,9
Sipoo / Sibbo	21 687	6 500	30,0		4,0
Loviisa / Lovisa	14 745	5 900	40,0		3,6
Lapinjärvi / Lapträsk	2 621	800	29,8		5,4
Myrskylä / Mörskom	1 871	200	9,3		3,4
+ Pyhtää / Pyttis	5 125	400	7,1		2,2
Varsinais-Suomi / Åboland	250 772	25 100	10,0		
Turku / Åbo	194 391	10 700	5,5		7,0
Parainen / Pargas	15 105	8 300	55,1		2,9
Kemiönsaari / Kimitoön	6 609	4 500	67,5		3,8
Kaarina / Sankt Karins	34 667	1 600	4,5		2,9

Kaikissa kaksikielisissä kunnissa puhutaan kyllä ruotsia, mutta kielisuhteet eivät ole niissä erityisen yhteismitallisia. Siinä missä ruotsinkielisten osuus voi Pohjanmaalla paikoin hipoa 90 prosenttia, jää se väkirikkaalla pääkaupunkiseudulla viiden prosentin tietämiin. Vantaalla on puhuttu jo vuosia paljon enemmän sekä venäjää että viroa kuin ruotsia.⁵ Vieras- ja monikielisyys kasvu luo omat paineensa vähemmistöasemassa olevaa kansalliskieltä kohtaan, myös rakenteilla olevan aluehallinnon vastuulla olevissa palveluissa.

Politiikkaan ruotsinkieliset osallistuvat aktiivisuutensa ansiosta kenties lukumääränsä suuremmalla painoarvolla. Ruotsalainen kansanpuolue RKP on saanut 2000-luvun eduskuntavaaleissa vajaa viisi prosenttia annetuista äänistä, mikä vastaa suurin piirtein ruotsinkielisten osuutta Manner-Suomen väestöstä. Äänestämistä tapahtuu toki yli kielirajojen, ja ruotsinkielisiä sekä kaksikielisiä toimii näkyvissä asemissa myös muissa puolueissa, puheenjohtajinakin, kuten tällä hetkellä Li Andersson Vasemmistoliitossa ja Harry Harkimo perustamassaan Liike Nytissä.⁶ Hallituksissa RKP on ollut vakiintunut kestopuolue, oppositiokauden 2015–2019 vahvistaessa poikkeuksena säännön.

Yhden referenssin ruotsinkielisen väestön poliittisiin voimasuhteisiin antaa sen yhteistyöelin Folktinget, jonka muodostavat kuusi eduskuntapuoluetta sekä Ahvenanmaa. Kuntavaaleissa 2021 ruotsinkielisille tai ruotsia aktiivisesti harrastaville ehdokkaille annettujen äänten perusteella se sai seuraavan kokoonpanon:

Taulukko 2: Folktinget 2021–2025

puolue	Helsinki	Uusimaa	Turunmaa	Pohjanmaa	muu Suomi	yht.
RKP	2	14	3	18	1	38
KOK	6	6		2	1	15
SDP	2	3	1	3		9
Vihr		1	1			2
KD				2		2
Vas			2			2
yht.	10	24	7	25	2	68

Lisäksi Ahvenanmaa valitsee Folktingetiin seitsemän edustajaa.

Kansakunnan kielipolitiikka ei perustu pelkkään väestöpohjaiseen matematiikkaan, vaikka se palvelurakenteita ratkaistaessa ja resursseja jaettaessa saattaa siltä tuntua. Aluehallintouudistus on tässä suhteessa mitä merkityksellisinkin myös maan kaksikielisyyden ja ruotsin aseman kannalta. Tammikuussa 2022 valitut edustajat pääsevät päättämään, miten valtakunnallisesti ylhäältä annettuja raameja sovelletaan uusilla hyvinvointialueilla. RKP:n puheenjohtaja Anna-Maja Henriksson tähdensikin ruotsalaisuuden päivänä sen tärkeyttä, että uusissa valtuustoissa on heti alusta lähtien kielivähemmistön näkökulmaan myös käytännössä paneutuneita ja sitoutuneita edustajia.⁷

Nyt järjestettävät vaalit ovat ensimmäiset laatuaan, joten niitä ei voi suoraan verrata mihinkään historialliseen jatkumoon. Seuraava analyysi puoluepoliittisista voimasuhteista tai paremminkin potentiaalista nojautuu väestöpohjaan sekä viimeisten kunta- ja eduskuntavaalien tuloksiin.⁸ Äänioikeus määräytyy aluevaaleissa vastaavalla tavalla kuin kuntavaaleissa, eli Suomen kansalaisten lisäksi myös EU:n jäsenvaltioiden sekä Islannin ja Norjan kansalaiset saavat äänestää, muidenkin maiden kansalaiset, jos ovat asuneet Suomessa pari vuotta tai pidempään.⁹

Kun kuntavaaleista on kulunut vain seitsemän kuukautta, ne tarjoavat sinänsä kelpo vertailupohjan. Uusia mahdollisia äänestäjiä on vähän, 18 vuotta kesäkuun puolivälin jälkeen täyttäneet ja maahan vasta muuttaneet. Heitä suuremman epävarmuustekijän muodostaa äänestysaktiivisuus, joka kuntavaaleissa jäi vain 55 prosenttiin. On suuri arvoitus, miten ihmiset lähtevät tammikuussa liikkeelle. Aluehallinto valtion ja kuntien välissä on vielä vieras konstruktio, joka kaikeksi huipuksi olisi monen mielestä pitänyt rakentaa toisin tai jättää kokonaan rakentamatta.

Pohjanmaan hyvinvointialue

Pohjanmaan hyvinvointialueen muodostavat Pohjanlahden rannikon 13 kaksikielistä kuntaa sekä suomenkielinen Laihia, joiden yhteensä 175 816 asukkaasta puolet on ruotsinkielisiä (noin 89 300). Alueellinen keskus Vaasa kattaa 38 prosenttia väestöstä, yhdessä ympäröivän Mustasaaren kanssa aika tarkkaan puolet. Mutta siinä missä vajaa neljännes Vaasan asukkaista on ruotsinkielisiä, Mustasaassa heitä on yli kaksi kolmasosaa. Ero kielisuhteissa lienee tärkein este sille, että ajatukset kuntaliitoksesta näiden kahden välillä ei ole saanut toteutuakseen riittävää kannatusta.¹⁰

Hyvinvointialueen toisen suuren kaupungin Pietarsaaren ympärillä on myös joskus pohdittu, että Pedersören kunta, Uusikaarlepyy ja Luoto liittyisivät sen kanssa yhteen.¹¹ Tällainen 43 000 asukkaan kokonaisuus saattaisi itse asiassa vahvistaa keskittymän ruotsinkielisyyttä, mutta vuonna 2010 tehty kansalaisaloite ei edennyt edes hankeasteelle. Aluehallintouudistuksen voi noin yleisesti arvioida vähentävän painetta kuntaliitoksiin, kun kalliit sote-palvelut siirtyvät sen myötä suuremman yksikön niskoille.

Ruotsinkielisellä Pohjanmaalla ollaan ahkeria äänestämään. Esimerkiksi parintuhannen asukkaan Korsnäsissä äänestysprosentti nousi vuosien 2000 ja 2004 kunnallisvaaleissa 15–17 prosenttiyksikköä yli valtakunnallisen keskiarvon, vaikka tarjolla ei ollut kuin yksi RKP:n lista. Kesäkuussa 2021 siellä päästiin yli 70 prosenttiin, samoin kuin Kaskisilla, Luodossa ja Pedersöressä. Alle 60 prosenttiin jäivät Pietarsaari ja Vaasa, kuin myös Laihia.

RKP on alueen valtapuolue. Kuntavaalien tulosten perusteella sillä on mahdollisuuksia saavuttaa uuteen aluevaltuustoon jopa yksinkertainen enemmistö,¹² joka puolueella on Korsnäsissä, Kristiinankau-

pungissa, Kruunupyssä, Maalahdessa, Mustasaarella, Närpiössä, Pedersöressä, Uudessakaarlepyssä ja Vöyrissä.

Taulukko 3: Poliittiset voimasuhteet Pohjanmaalla

Kuntavaalit 2021: äänioikeutettuja 139 049 & äänestysprosentti 60,9

	RKP	SDP	PS	Kok	KD	Kesk	Vihr	Vas	muut	yht.
ääniä	41 358	10 998	7 503	7 424	6 205	3 010	2 612	2 591	3 020	84 721
%	48,8	13,0	8,9	8,8	7,3	3,6	3,1	3,1	3,6	

Eduskuntavaalit 2019: äänioikeutettuja 132 477 & äänestysprosentti noin 77

	RKP	SDP	PS	Kok	KD	Vas	Vihr	Kesk	muut	yht.
ääniä	50 065	15 685	11 274	7 287	6 993	3 690	3 655	3 603	1 140	103 392
%	48,4	15,2	10,9	7,0	6,8	3,6	3,5	3,5	1,1	

Vertailu eduskuntavaalien 2019 tulokseen ei tarjoa puolueiden voimasuhteisiin suuren suurta muutoksia (+/- 2 %), vaikka äänestysprosentti oli niissä kuntavaaleja tuntuvasti korkeampi ja valtakunnallinen hallitus/oppositio-asetelma vaihtunut suurin piirtein niin toiseksi kuin se Suomessa voi vaihtua. Nykyisistä oppositiopuolueista Kokoomus ja Kristillisdemokraatit pääsivät plussalle, mutta Perussuomalaiset eivät yltäneet edes lähelle eduskuntavaalien tulostaan. Punavihreät hallituspuolueet SDP, Vasemmistoliitto ja Vihreät pakittivat jonkin verran kuntavaaleissa siitä, mihin eduskuntavaaleissa olivat oppositiosta käsin nousseet.

Lukujen vertailua sekoittaa hieman erot äänioikeutetuissa. Ulkomailla asuvat Suomen kansalaiset voivat äänestää eduskuntavaaleissa, kun taas Suomessa asuvat ulkomaalaiset ovat oikeutettuja osallistumaan paikallis- ja aluevaaleihin. Kuntavaaleissa saavat myös edus-

kuntapuolueisiin sitoutumattomat vaalilistat (taulukkoissa ryhmä muut) suhteellisesti enemmän kannatusta kuin valtakunnallisissa vaaleissa.

RKP syö ruotsinkielisillä seuduilla muiden porvaripuolueiden kannatuksen miltei olemattomiin. Poikkeuksen tekevät niin sanotun raamattuvyöhykkeen kunnat,¹³ joista Luodossa Kristillisdemokraateilla on valtuustossa yksinkertainen enemmistö ja huomattavaa kannatusta myös Pedersöressä ja Pietarsaassa. Suomenkielisellä Laihialla taas Keskusta, Kokoomus ja Perussuomalaiset veivät eduskuntavaaleissa kaksi kolmasosaa ja kuntavaaleissa yli 80 prosenttia annetuista äänistä.

Vaasan merkitys on erilainen eri puolueille. Kokoomus ja Vihreät saivat sieltä viime kuntavaaleissa lähes kolme neljäsosaa Pohjanmaan hyvinvointialueen kannatuksestaan, RKP ja Kristilliset vain noin viidenneksen. Absoluuttisissa luvuissa väkirikas keskuskaupunki on tietysti tärkeä kaikille: Siellä on syytä pärjätä, jos mieli vaikutusvaltaa aluehallinnossa. Myös SDP ja Vasemmistoliitto ovat saaneet Vaasasta yli puolet äänipotistaan.

Taulukko 4: Vaasan osuus puolueiden saamista alueen äänistä

	Vihr	Kok	PS	Vas	SDP	Kesk	RKP	KD
Kuntavaalit 2021:								
%	73,9	73,5	65,2	55,0	52,4	39,9	20,2	18,0
äänä	1 929	5 460	4 889	1 424	5 762	1 200	8 343	1 117
Eduskuntavaalit 2019:								
%	69,6	69,2	59,4	49,7	54,9	40,9	21,2	19,5
äänä	2 545	5 040	6 697	1 835	8 609	1 474	10 590	1 364

Perussuomalaisilla oli kesällä 2021 kova pyrkimys nostaa kannatuksensa kunnissa samalle tasolle kuin se on ollut eduskuntavaaleissa. Etenemistä tapahtui (8,8 →14,5 %), mutta tavoitteistaan puolue jäi reilusti, valtakunnallisesti myös kannatuskadon kanssa tuskaile-

van hallituspuolueen Keskustan (14,9 %) taakse. Pohjanmaan hyvinvointialueen kunnissa Perussuomalaiset jäivät pari prosenttia edellisten eduskuntavaalien ja yli viisi prosenttia koko maan kattavasta tuloksestaan. Kolme neljäsosaa puolueen äänisaaliista tuli Vaasasta ja Laihialta, mutta menestys ruotsinkielisissä maaseutukunnissa jäi vaatimattomaksi.

”Yleensä puhutaan keskustalaisista kunnista, joissa lähes koko virkakunta voi olla avoimesti keskustalaista, mutta myös ruotsinkielisellä rannikolla RKP:n vahva valta-asema saattaa tuottaa samanlaista”, Riikka Purra on valitellut Perussuomalaisten vaikeuksia löytää vaaleihin ehdokkaita. Pohjanmaalla ja Pohjois-Suomessa ”ihmiset eivät uskalla lähteä puolueen listoille”. Tammikuun vaaleihin Perussuomalaiset ovat saaneet Pohjanmaan hyvinvointialueella ehdolle 43 rohkeaa, joista tosin vain kolme esittelee itsensä suomen rinnalla ruotiksi puolueen vaalisivuilla.¹⁴

Puhtaiden lukujen valossa monikulttuurinen Helsinki näyttäytyy hiukan paradoksaalisesti Perussuomalaisten heikoimpana vaalipiirinä (kannatus viime eduskuntavaaleissa 12,3 % ja kuntavaaleissa 10,2 %). Vielä vaikeampaa on puolueen ollut saada jalansijaa ruotsinkielisillä seuduilla. Perussuomalaisissa vaikuttanut aitosuomalainen juonne on tosin työnnetty taka-alalle, mutta linjan muutosta ei ole otettu täysin uskottavana tai se ei ole ehtinyt vaikuttaa. Kouluopetuksen ”pakko-ruotsin” vastustamisella ei elämöidä enää entiseen malliin, vaikka se tuskin on muuttunut yhtään aikaisempaa mieluisammaksi.

Kesän 2021 puoluekokouksessa valittu puheenjohtaja, kirkkonummelainen Riikka Purra on lupailut uutta kielipoliittista ohjelmaa ennen seuraavia eduskuntavaaleja. Ruotsia ei siinä esitetä palautettavaksi ylioppilaskirjoitusten pakolliseksi aineeksi, mutta kansalliskieliä koskevat riidat Perussuomalaiset haluaa haudata toissijaisiksi tärkeämpien monikulttuurisuushuolien tieltä. Purran mukaan Suomessa

on jo kouluja ja päiväkoteja, joissa tuskin kukaan puhuu kumpaakaan kotimaista kieltä.¹⁵

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue

Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen muodostavat kahdeksan kaksikielistä kuntaa sekä suomenkieliset Vihti ja Karkkila. Asukkaita on paljon, lähes puoli miljoonaa, mutta ruotsinkielisiä Pohjanmaan rannikkoon verrattuna suhteellisen vähän, vain 12 prosenttia (noin 57 400). Espoo dominoi koollaan (62 % alueen koko väestöstä), ja se on Helsingin jälkeen myös Suomen toiseksi suurin ruotsinkielinen kaupunki. Harvemmin tulee mieleen, että kolmatta sijaa pitää asukasmäärällä mitattuna Raasepori.

Yhtä valtuustoluetta ei ole, vaikka kuntavaaleissa 30 prosentin Kokoomus oli yhtä suuri kuin lähimmät haastajansa Vihreät ja SDP yhteensä. Pohjanmaata tasaisemmasta kannatusjakaumasta kertoo sekin, että myös RKP ja Perussuomalaiset ylsivät Länsi-Uudella maalla yli kymmeneen prosenttiin. Kokoomus hyötyi varmasti sekä kannattajiensa korkeasta osallistumisasteesta että oppositioasemastaan valtakunnanpolitiikassa. Sen yhteenlaskettu äänimäärä alueella säilyi ennallaan, vaikka äänestysprosentti romahti eduskuntavaaleista lähes parikymmentä prosenttia. Toki äänioikeutettujakin oli 45 000 enemmän.

Taulukko 5: Poliittiset voimasuhteet Länsi-Uudellamaalla

Kuntavaalit 2021: äänioikeutettuja 369 815 & äänestysprosentti 57,2

	Kok	Vihr	SDP	RKP	PS	Vas	Kesk	KD	Nyt	muut	yht.
ääniä	62 476	32 028	31 543	27 073	23 527	8 745	8 489	6 699	3 826	7 167	211 573
%	29,5	15,1	14,9	12,8	11,1	4,1	4,0	3,2	1,8	3,4	

Eduskuntavaalit 2019: äänioikeutettuja 324 855 & äänestysprosentti noin 76

	Kok	SDP	Vihr	PS	RKP	Kesk	Vas	Nyt	KD	muut	yht.
ääniä	62 474	39 589	37 661	32 526	30 785	12 477	10 605	9 960	6 546	10 681	253 304
%	24,7	15,6	14,9	12,8	12,2	4,9	4,2	3,9	2,6	4,2	

Poliittiset voimasuhteet ratkaiseva kamppailu käydään pitkälti Espoossa. Absoluuttisissa luvuissa verrattuna eduskuntavaaleihin Kokoomus menetti siellä kuntavaaleissa vain 750 ääntä, kun paljon pienemmiltä kilpailijoilta katosi tuhansia, erityisesti Vihreiltä ja Perussuomalaisilta. Liike Nytin äänisaaliin lähes puolittuminen selittyy jo sillä, että koko puoluetta kantava Harry Harkimo oli ehdolla Helsingissä.

Taulukko 6: Espoon osuus puolueiden saamista alueen äänistä

	Nyt	Kok	Vihr	KD	PS	SDP	Vas	Kesk	RKP
Kuntavaalit 2021:									
%	87,7	74,9	73,4	72,9	58,6	55,8	53,8	46,2	38,0
ääniä	3 356	46 784	23 507	4 882	13 791	17 602	4 706	3 923	10 292
Eduskuntavaalit 2019:									
%	62,8	76,1	73,2	63,4	54,1	50,4	50,3	48,9	38,4
ääniä	6 255	47 538	27 582	4 153	17 606	19 966	5 337	6 098	11 830

RKP menetti Espoossa 1 500 ääntä, mutta sen kokonaistulos on puolueista vähiten riippuvainen keskuskaupungista. Ruotsinkielisemmillä paikkakunnilla (Raasepori, Inkoo, Hanko, Kauniainen) RKP oli kuntavaaleissa suurin, Kirkkonummellakin, vaikka sen väestöstä vain 16 prosenttia on ruotsinkielisiä. Puolueen tulos oli niissä myös jonkin

verran parempi kuin eduskuntavaaleissa. Se viittaa kannattajakunnan suhteellisen hyvään äänestysaktiivisuuteen, vaikka kaikkiaan Länsi-Uudellamaalla osallistuminen vaaleihin laski siinä missä muuallakin maassa.

Alueellisen ja kielellisen tasapainon kannalta Espoon suuri painoarvo voi muodostua ongelmaksi, jos pienet kunnat eivät onnistu saamaan edustusta uusiin aluevaltuustoihin. Jopa 8 000 asukkaan Hangolla voi olla tältä osin vaikeuksia, sillä sen äänet ovat vaaleissa jakautuneet suhteellisen tasaisesti eri puolueille. Paikallisille tähtiehdokkaille ja äänten keskittämiselle on siten suurta tilausta ja kysyntää.¹⁶

Taulukko 7: RKP:n kannatus Länsi-Uudenmaan kunnissa

	ruotsinkielisiä	RKP:n kannatus		äänestysprosentti	
		kuntavaalit	ek-vaalit	kuntavaalit	ek-vaalit
Raasepori	64,3	49,2	46,0	55,3	71,6
Inkoo	52,1	58,6	54,0	68,1	79,5
Hanko	42,9	31,3	30,0	56,7	68,0
Kauniainen	31,6	42,0	34,7	72,7	84,9
Siuntio	27,6	27,1	27,1	56,4	74,8
Kirkkonummi	16,0	21,4	20,0	58,6	75,8
Espoo	6,8	7,9	7,7	58,0	77,5
Lohja	3,5	2,5	2,9	51,2	70,1
Vihti	1,7	1,6	2,4	54,3	72,1
Karkkila	0,8	0,0	1,1	51,6	68,8

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue

Itä-Uudenmaan hyvinvointialue on pieni, vain viisi kaksikielistä kuntaa sekä suomenkieliset Askola ja Pukkila. Asukkaita on alle satatuhatta, joista runsas neljännes ruotsinkielisiä (noin 28 200). Yli puolet väestöstä asuu Porvoossa ja 38 prosenttia Sipoossa ja Loviisassa, joten

poliittiset voimasuhteet ratkaistaan näissä kolmessa kunnassa. RKP on niissä kaikissa suurin puolue ja siten myös koko alueella vajaan 30 prosentin kannatuksella.

Taulukko 8: Poliittiset voimasuhteet Itä-Uudellamaalla

Kuntavaalit 2021: äänioikeutettuja 78 887 & äänestysprosentti 56,4

	RKP	Kok	SDP	Vihr	PS	Kesk	Vas	Nyt	KD	muut	yht.
ääniä	12 534	9 266	6 911	4 602	4 458	3 419	1 184	866	859	394	44 493
%	28,2	20,8	15,5	10,3	10,0	7,7	2,7	1,9	1,9	0,9	

Eduskuntavaalit 2019: äänioikeutettuja 74 002 & äänestysprosentti noin 73

	RKP	SDP	Kok	PS	Vihr	Kesk	Nyt	Vas	KD	muut	yht.
ääniä	14 073	9 018	7 382	7 124	5 038	4 120	2 269	2 133	1 210	1 864	54 231
%	26	16,6	13,6	13,1	9,3	7,6	4,2	3,9	2,2	3,4	

Kuntavaaleissa Kokoomus kasvatti suhteellista kannatustaan Itä-Uudellamaalla peräti seitsemällä prosenttiyksiköllä verrattuna eduskuntavaaleihin ja nousi SDP:n ohi alueen toiseksi suurimmaksi puolueeksi. Samalla se repi reipasta eroa Perussuomalaisiin ja Vihreisiin. Kuten Länsi-Uudellamaalla, Kokoomuksen tulosta auttoi Liike Nytin vaatimaton menestys. Harkimoista ei ollut tarjolla isä Hjallis eikä poika Joel, mutta sentään veli Roy, jonka parisataa ääntä riittivät Sipoossa valtuustopaikkaan listan kärkinimenä.

Hallitusrintamasta vasemmistopuolueet menettivät ääniä ja asemia, Vihreät ja Keskusta polkivat paikallaan, mutta RKP nosti suhteellista kannatustaan. Pohjanmaasta ja Länsi-Uudenmaastakin poiketen se saa puolet kannatuksestaan keskuskaupungista, johon on vuonna 1997 liitetty laajahko, melko ruotsinkielinen Porvoon maalaiskunta.¹⁷ Paremminkin olisi puolueella voinut mennä, ellei Loviisan äänikuningatar Mia Heijnsbroek-Wirén olisi loikannut ennen kuntavaalia Ko-

koomukseen.¹⁸ Se oli osaltaan siivittämässä RKP:tä kaupungissa kymmenen prosenttiyksikön ja lähes tuhannen äänen menetyksiin.

Taulukko 9: Porvoon osuus puolueiden saamista alueen äänistä

	Vas	SDP	Vihr	KD	RKP	PS	Kok	Kesk	Nyt
Kuntavaalit 2021:									
%	79,5	59,7	58,3	57,3	50,0	48,2	45,5	36,0	25,2
ääniä	941	4 123	2 681	492	6 273	4 147	4 212	1 231	218
Eduskuntavaalit 2019:									
%	60,3	57,7	58,4	52,8	50,9	47,5	45,7	41,8	51,7
ääniä	1 287	5 204	2 941	639	7 167	3 381	3 377	1 723	1 172

Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Varsinais-Suomen uusi hyvinvointialue vastaa Varsinais-Suomen vaalipiiriä eduskuntavaaleissa ja muodostuu 27 kunnasta, joista vain kolme on kaksikielisiä. Asukkaita on Länsi-Uudenmaan tavoin lähes puoli miljoonaa, mutta ruotsinkielisiä puolet vähemmän (5,7 %, noin 27 400). Keskuskaupunki Turussa asuu väestöstä 40 prosenttia. Ruotsinkielisiä heistä on hiukan yli 10 000, viitisen prosenttia, kuten naapurikaupunki Kaarinassakin, joka on virallisesti suomenkielinen. Sen sijaan Kemiönsaaren asukkaista kaksi kolmasosaa on ruotsinkielisiä ja Paraisillakin yli puolet. Hyvinvointialueen muissa kunnissa (Sauvoa lukuun ottamatta) heidän määränsä jää alle kahden prosentin.

Perussuomalaiset oli eduskuntavaaleissa 2019 alueen suurin puolue, mutta se ei onnistunut houkuttelemaan noita kannattajia osallistumaan kuntavaaleihin vastaavassa mitassa. Tuloksesta katosi peräti 20 000 ääntä, suurin osa luultavasti nukkuvien puolueeseen, mutta

kenties myös Kokoomukseen, joka nousi selvällä erolla kärkeen. Muutokset muiden puolueiden kannatusosuuksissa olivat pieniä, mutta äänestysprosentin laskiessa menetykset laskettiin tuhansissa. Symbolista merkitystä oli SDP:n nousulla toiselle sijalle ja Keskustan neljänneksi.

Taulukko 10: Poliittiset voimasuhteet Varsinais-Suomessa

Kuntavaalit 2021: äänioikeutettuja 392 908 & äänestysprosentti 56,2

	Kok	SDP	PS	Kesk	Vihr	Vas	RKP	KD	Nyt	muut	yht.
ääniä	52 064	39 758	32 568	26 515	23 437	22 945	10 995	4 595	3 422	4 451	220 750
%	23,6	18,0	14,8	12,0	10,4	10,4	5,0	2,1	1,6	2,0	

Eduskuntavaalit 2019: äänioikeutettuja 375 502 & äänestysprosentti noin 73

	PS	Kok	SDP	Vas	Kesk	Vihr	RKP	Nyt	KD	muut	yht.
ääniä	52 913	52 367	49 156	35 481	29 796	25 309	15 238	5 322	5 121	5 698	276 401
%	19,1	18,9	17,8	12,8	10,8	9,2	5,5	1,9	1,9	2,1	

Jos muualla Svenskfinlandissa RKP pystyi kuntavaaleissa parantamaan suhteellista menestystään verrattuna eduskuntavaaleihin, niin Turunmaalla tuli lievästi takkiin. Koko Varsinais-Suomea ajatellen äänisaldoa söi sekin, että 18 kunnassa puolueella ei ollut listaa lainkaan. Mutta ei niissä annettu eduskuntavaaleissakaan RKP:lle kuin viitisen sataa ääntä, joten lähemmäs 4 000 jätti äänestämättä tai vaihtoi poliittista leiriä. Se on iso joukko tuon kokoiselle puolueelle, jonka vahvuutena pidetään kannattajien uskollisuutta ja osallistumisaktiivisuutta.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella RKP tarvitsee ruotsin kielen puolustamiseen liittolaisia, mutta niitä pitäisi olla tarjolla. Esimerkiksi Turun valtuustosta löytyy kaksi muuta äidinkieleltään suomenruotsalaista, 5 000 äänen Li Andersson ja Vihreiden Janina Andersson, ja 78 prosenttia kaupungin vaalikoneeseen vastanneista valtuutetuista

(46/59) ilmoittaa puhuvansa ruotsia. Vuorovaikutus lähentää. Tutkimusten mukaan suomenkieliset yleisesti, mutta erityisesti Svensk-finlandissa suhtautuvat myönteisesti maan kaksikielisyyteen ja ymmärtävät, että asianmukaiset peruspalvelut tulee olla saatavilla myös ruotsiksi.¹⁹

Kuntien suuren lukumäärän vuoksi kynnys on monille pienimmille korkea, että ne saisivat tammikuun vaaleissa omia edustajiaan läpi uuteen aluevaltuustoon. Tämä koskee myös alle 7 000 asukkaan Kemönsaarta, jossa ruotsi on enemmistön kieli.²⁰

Äänestysaktiivisuuden armoilla

Liikemies Harry Harkimo erosi heti ensimmäisellä kansanedustajakaudellaan keväällä 2018 Kokoomuksesta ja perusti uuden liikkeen, joka pyrki muuttamaan politiikan tekemisen tapaa. Hän katsoi Suomen järjestelmän jämähtäneen edelliselle vuosisadalle, eikä etenkään puolueiden toiminta pienentyneine jäsenmäärineen vastannut nopea-tempoisen digitaalisen ajan vaatimuksia. *Helsingin Sanomien* Marko Junkkari esitteli Liike Nytin linjauksia tuoreeltaan hiukan ironisessa sävyssä, mutta yhtyi näkemykseen kriisistä: ”homma ei toimi”. Todisteeksi tästä toimittaja nimesi muun muassa sen, että yhä harvempi jak-saa käydä äänestämässä.²¹

Vastaavaa käsitystä on hoettu melkeinpä mantran tavoin niin, että äänestysprosentin luulisi olleen Suomessa jo pitkään vapaassa pu-dotuksessa.²² Tarkemmin katsoen se ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Kylmän sodan päättymisen jälkeen 1990-luvulla eduskuntavaalien äänestysprosentti putosi kyllä aikaisempaa alemmalle tasolle, mutta

on sen jälkeen pysynyt koko lailla vakaasti 70 prosentin tuntumassa. Perussuomalaisten ”jytkyt” ovat aktivoineet osallistumista piirtämälä eroja puolueiden välille selvemmin esiin.²³ Vaikutukset poliittiseen toimintakulttuuriin on sitten toinen kysymys.

Taulukko 11: Äänestysprosentti eduskuntavaaleissa 1991–2019

	1991	1995	1999	2003	2007	2011	2015	2019
%	72,1	71,9	68,3	69,7	67,9	70,5	70,1	72,1
ääniä	2 776 984	2 803 602	2 710 095	2 815 700	2 790 752	2 955 865	2 983 859	3 099 760

Vuonna 2019 puhkaistiin eduskuntavaaleissa ensimmäistä kertaa kolmen miljoonan annetun äänen rajapyykki. Niukasti enemmän äänestäneitä on Suomessa ollut vain presidentinvaaleissa 1994, 2000 ja 2006. Suoran kansanvaalin karnevalistisessa huumassa ei ole tavattu harmitella osanoton vähyyttä, vaan päinvastoin on iloittu muuten niin epäpoliittisten kansalaisten poikkeuksellisesta, pyyteettömästä toiminnasta oman ehdokkaansa hyväksi. Vihreiden Pekka Haavistosta tuli vuonna 2012 yli miljoonan äänen juhlistettu sankari, ”sydänten presidentti”, vaikka hävisi vaalien toisella kierroksella Sauli Niinistölle murskaavalla erolla (37–63 %).²⁴

Edustukselliset instituutiot kaipaisivat, jos ei vastaavaa ”hypeä” niin arvostusta ja huomiota, jota henkilökeskeinen *zeitgeist* jakaa auiliisti niiden haastajille ja horjuttajille. Liberaalin demokratian perinteiset lipunkantajat, anglosaksiset Yhdysvallat ja Britannia, tuottivat niin Donald Trumpin kuin Brexitin. Kriisipuheen sijaan voisi Suomessa tulkita niinkin, että ”homma” eli poliittinen järjestelmä sentään toimii, kun kansallispopulistinen protesti on kanavoitunut ensisijaisesti puolue toiminnaksi eikä esimerkiksi ulkoparlamentaarisena vaikuttamisen kautta.

Onko politiikka rikki, kuten välillä on ollut muodikasta väittää?²⁵ Vastaus riippuu näkökulmasta. Poliittisen osallisuuden ja demokratian toteutumisessa on ongelmansa, mutta niin niitä on ollut koko yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden yli satavuotisen historia ajan. Äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa pyöri 1970-luvulla 80 prosentissa, mutta silloinkin kirjoitettiin pamfletteja vaihtoehdottomasta demokratiasta, ja aikaa on myöhemmin muistettu ylipolitisoituneena pimeänä vuosikymmenenä.²⁶

Paikallisvaaleissa on aina äänestetty laiskemmin kuin valtiollisissa vaaleissa. Suomessa osanotto kunnallis/kuntavaaleihin vakiintui 1990-luvun tasonpudotuksen jälkeen 60 prosentin tienoille, kunnes kesäkuun 2021 mahalasku 55 prosenttiin antoi uusimman todisteen vaalidemokratian ”rappiosta”. Luisun dramaattisuutta voi kuitenkin pehmentää, kun surkeaa lukua selittää pandemian luomilla poikkeusoloilla ja siitä johtuneella vaalien siirrolla epäedulliseksi tiedettyyn kesäkuuhun. Ajankohdan ongelmallisuudestaan oli saatu toistuvaa näyttöä Euroopan parlamenttivaalien yhteydessä, jos kohta eurovaalien vetovoima on muutenkin kyseenalainen.

Taulukko 12: Äänestysprosentti paikallis- ja eurovaaleissa 1992–2021

Kunnallis/kuntavaalit	1992	1996	2000	2004	2008	2012	2017	2021
%	70,9	61,3	55,9	58,6	61,2	58,3	58,9	55,1
Euroopan parlamenttivaalit	1999	2004	2009	2014	2019			
%	31,4	41,1	40,3	41	42,7			

Covid-virusta ja kesäkautta periaatteellisempi kysymys liittyi kuntien entistä epäselvempään rooliin, kun vuosia vellonut aluehallintouudistus oli viimein saavuttamassa maalinsa. Paljonko kuntapäätäjille jää vastaisuudessa lopulta päätettävää, kun sosiaali- ja terveydenhuolto järjestetään toisten toimesta? Vastaava epätietoisuus

heittää varjon tulevien aluevaalien päälle. Äänestäjillä ja ehdokkailla ei ole kokemusta ja tietoa uudesta hallintorakenteesta, jonka toimintaresurssit ovat kaiken lisäksi valtiovallan peukalon alla. Demokratian näkökulmasta aluehallinto ilman verotusoikeutta voi jäädä lumeuudistukseksi.²⁷

Kunnallisalan kehittämissäätiön KAKSin syyskuussa 2021 teettämä mielipidekysely ennustaa koruttomasti, että aluevaalien äänestysinto uhkaa vajota jopa alle 40 prosenttiin. Kuten muistakin vaaleista on todettu, osallistuminen korreloi muun muassa koulutustasoon ja muuhun hyvä/huono-osaisuuteen. Äänestämisestään epävarmimpia ovat Perussuomalaisten kannattajat, mutta muut ovat tältä osin Kokoomuksen johdolla kokolailia tasavahvoja.²⁸ Kilpaileva tutkimuslaitos on arvioinut oman selvityksensä perusteella, että äänestysvilkkaus voi sentään nousta kuntavaalien tasolle.²⁹

KAKSin tutkimus ei erittele RKP:n lukuja, mutta puolue lienee Pohjanmaan sekä Länsi- ja Itä-Uudenmaan hyvinvointialueilla Kokoomuksen tavoin edullisessa asemassa. Ottaen huomioon, että ruotsinkieliset ehdokkaat keräävät kannatusta myös muiden puolueiden kuin RKP:n listoilla, ei Svenskfinlandin kokonaistilanne ruotsin kielien edustuksellisuuden näkökulmasta vaikuta näin etukäteen aluevaaleissa erityisen huolestuttavalta. Pienten kuntien osalta sitä kohtaavat samat uhkat kuin suomenkielisellä puolella.

Vaikka yleinen äänestysprosentti jäisi tammikuussa 2022 alhaiseksi, sen perusteella tuskin kannattaa vielä repäistä vaatteita ja ryhtyä julistamaan paikallisdemokratian alennustilaa. Perusteellisemman arvion aika koittaa vasta vuonna 2025, jolloin aluevaalit järjestetään samanaikaisesti kuntavaalien kanssa. Siihen mennessä lienee myös selvinyt, miten alue- ja kuntahallinnon työnjako ja palvelut toimivat käytännössä ihmisten arjessa. Ja miten ne rahoitetaan, alueellisella verolla vai valtion rahapussin kautta.

Ruotsissa valtiolliset, alueelliset ja paikalliset vaalit pidetään samanaikaisesti, ja entuudestaan korkea äänestysprosentti on ollut yhä vain nousemaan päin. Valtiopäiviä valittaessa yllettiin viimeksi peräti 87 prosenttiin, eikä alueiden (20 kpl) ja kuntien (290 kpl) osalta jääty jälkeen kuin kolmisen prosenttiyksikköä. Tanskan parlamenttivaalit vetävät yhtä hyvin. Sen sijaan vuoden 2005 hallintouudistuksen jälkeen viiden alueen ja 98 kunnan samanaikaisissa vaaleissa äänestysprosentti on pyörinyt siellä 70:n korvilla painuen pandemian paineessa 67 prosentin pintaan.

Osanotto Norjan Stortingetin vaaleihin on 2000-luvulla ollut 75–78:n haarukassa, mutta alueiden (11 kpl) ja kuntien (356 kpl) yhtäikaisissa vaaleissa jäädyään reippaasti alemmalle tasolle (59–65 %). Suomalaiset erottuvat siten selvästi skandinaaveja laiskempina äänestäjinä, mutta valtiollisten ja paikallisten vaalien *suhteen* osalta ero Tanskaan ja Norjaan ei ole suuren suuri.

Vasta aika tulee näyttämään, kuinka toimiva Suomessa nyt luotava alue- ja paikallisdemokratian yhdistelmä tulee olemaan. Naapurien esimerkit joka tapauksessa kirittävät sekä sisältöjen kehittämistä että äänestysaktiivisuuden nostamista hyvälle pohjoismaiselle tasolle.

Viitteet

- 1 Svenskfinlandiin tavataan lukea Ahvenanmaan lisäksi Pohjanmaan ja Uudenmaan rannikkoseuduilta 30 kaksikielistä kuntaa sekä kolme Varsinais-Suomesta (Åboland). Tässä on mukaan otettu Turun kupeesta myös suomenkieliseksi luokiteltu Kaarina. Ks. *Ruotsin- ja kaksikieliset kunnat. Taustatietoa 2008–2017*. Kuntaliitto, https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/2017-02-ruotsin-ja-kaksikieliset-kunnat_0.pdf; *Det svenska i Finland. Vadan och varthän?* Kairos Future, 2020, <https://magma.fi/det-svenska-i-finland-ett-utifranperspektiv/>.
- 2 Väestöä koskevat tiedot ovat tilastokeskuksen kuntien avainluvuista 2020, ruotsinkielisten lukumäärät pyöristetty lähimpään sataan, https://pxnet2.stat.fi/pxweb/pxweb/fi/kuntien_avainluvut/kuntien_avainluvut__2021/kuntien_avainluvut_2021_viimeisin.px/table/tableviewlayout1/. Ks. Myös Jan Saarela: *den svenskspråkiga befolkningen i Finland 1990–2040*. Magma/folkting, 2020, <https://magma.fi/den-svensksprakiga-befolkningen-i-finland-1990-2040/>.
- 3 Henrik Meinander: *Nationalstaten. Finlands svenskhet 1922–2015*. Finlands svenska historia 4. SLS/Atlantis, 2016, 131–132.
- 4 Lina Laurent: *Svenska språköar och finska utskär*. Magma, 3/2013, <http://magma.fi/svenska-sprakoar-och-finska-utskar-magma-studie-3-2013/>. Mainittujen historiallisten kaupunkien lisäksi puhutaan kymmenkunnasta uudesta kielisaarekkeesta, suuruusjärjestyksessä Salo, Tuusula, Nurmijärvi, Vihti, Lahti, Järvenpää, Kerava, Hyvinkää, Kouvola, Jyväskylä, Hämeenlinna.
- 5 Elina Parviainen: *Vantaan väestö 2020/2021*, https://www.vantaa.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/vantaa/embeds/vantaawwwstructure/158051_Vantaan_vaesto_2020-2021.pdf.
- 6 Suurista puolueista SDP:tä johti Ulf Sundqvist 1991–1993 ja Kokoomusta Alexander Stubb 2014–2016.
- 7 *Hufvudstadsbladet* 6.11.2021 'Vårdvalet handlar också om service på svenska' (Anna-Maja Henriksson).
- 8 Äänestysluvut on noukittu Yleisradion tulospalvelun sivustolta, <https://vaalit.yle.fi/kv2021/fi>.
- 9 Oikeusministeriön vaalisivut, Aluevaalit, Äänioikeus, <https://vaalit.fi/aanioikeus1>.
- 10 Mustasaaren valtuusto hylkäsi huhtikuussa 2019 äänin 23–19 Vaasan kanssa neuvotellun yhdistymissopimuksen sen jälkeen, kun kunnallisessa

- kansanäänestyksessä yli 61 prosenttia oli asettunut sitä vastustamaan. Ks. YLE Uutiset 17.3.2019, <https://yle.fi/uutiset/3-10694023>; *Kuntalehti* 3.4.2019, <https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteko/mustasaaren-valtuusto-kaatoi-kuntaliitoksen-vaasan-kanssa/>.
- 11 YLE Uutiset 10.11.2010, <https://yle.fi/uutiset/3-5666701>.
- 12 Vrt. *Kuntalehti* 15.9.2021, <https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteko/keskusta-olisi-suurin-puolue-yhdeksassa-aluevaltuustossa-jos-aluevaalien-aanet-jakautuisivat-kuntavaalien-aanten-tavoin/>.
- 13 *Helsingin Sanomat* 3.8.2014 'Kirkkoon kuuluminen jakaa Suomen kahtia – raamattuvyöhyke vastaan kaupungit', <https://www.hs.fi/kotimaa/art-200002750575.html>.; *Hufvudstadsbladet* 20.6.2020, <https://www.hbl.fi/artikel/forskare-kritiserar-generaliseringens-om-det-religiosa-osterbotten-efter-omstridd-insandare-uttryck/>.
- 14 Markku jokisipilä: *perussuomalaiset halla-ahon ja purran linjalla*. Otava, 2021, 262–263; perussuomalaisten vaalisivut, <https://vaalit.perussuomalaiset.fi/aluevaalit/alue/pohjanmaa>.
- 15 *Hufvudstadsbladet* 3.12.2021, <https://www.hbl.fi/artikel/riikka-purra-finska-och-svenska-ar-vara-inhemska-sprak-det-finns-store-hot-pa-annat-hall/>.
- 16 *Hufvudstadsbladet* 9.12.2021, <https://www.hbl.fi/artikel/hango-kasko-sjundeade-riskerar-bli-utan-ledamoter-da-stader-dominerar-vardvalet/>.
- 17 Porvoon maalaiskunnan väkiluku oli ennen lakkauttamistaan 22 160, josta 37,3 prosenttia oli ruotsinkielisiä. Wikipedia, https://fi.wikipedia.org/wiki/Porvoon_maalaiskunta.
- 18 *Hufvudstadsbladet* 20.5.2021, <https://www.hbl.fi/artikel/sfp-avhopparen-det-var-for-mycket-lokalt-patriotism/>.
- 19 Staffan Himmelroos & Kim Strandberg (toim.): *Ur majoritetens perspektiv. Opinionen om det svenska i Finland*. SLS, 2020.
- 20 *Hufvudstadsbladet* 9.12.2021, <https://www.hbl.fi/artikel/hango-kasko-sjundeade-riskerar-bli-utan-ledamoter-da-stader-dominerar-vardvalet/>.
- 21 *Helsingin Sanomat* 22.4.2018 'Harkimo ja Jungner kertovat HS:n yhteishaastattelussa uuden liikkeen tavoitteista', <https://www.hs.fi/paivanlehti/22042018/art-2000005650745.html>.
- 22 Vrt. esim. Pär Stenbäck: *Demokratia on pelastettava*. Suom. Paul-Erik Korvela. Docendo, 2019, 8: "Poliittiset puolueet raahautuvat vaaleista vaaleihin, joiden äänestysprosentit laskevat tasaisen varmasti."
- 23 Ks. Jokisipilä 2021, erit. luku 3.
- 24 Riikka Kämppi & Jussi Lähde: *Sydänten presidentti*. Helsinki-kirjat, 2012.
- 25 Esim. Pääministeri-puheenjohtaja Alexander Stubb Kokoomuksen puoluevaltuustossa 17.1.2015, <https://www.kokoomus.fi/stubb->

- mielikuvapolitiikan-aika-on-ohi; Ville Bläfield: ”Politiikka on rikki” – vai onko ideologinen taistelu vain palannut politiikkaan? Sitra 21.3.2017, <https://www.sitra.fi/artikkelit/politiikka-rikki-vai-onko-ideologinen-taistelu-vain-palannut-politiikkaan/>.
- 26 Ks. Erkki Tuomioja: *Vaihtoehtottoman demokratian kritiikki*. Otava, 1980; Ville Perna: *Pimeä vuosikymmen. Suomi 1968–1981*. Siltala, 2021.
- 27 Stenbäck 2019, 19.
- 28 Kaks.fi, Uutiset 24.9.2021, <https://kaks.fi/uutiset/aluevaaleissa-aanestysprosentti-uhkaa-jaada-alle-40n/>; Hanna Wass & Sami Borg: ’Yhdenvertaisuus äänestyskopissa: äänestysaktiivisuus vuoden 2015 eduskuntavaaleissa’. Teoksessa *Poliittisen osallistumisen eriytyminen. Eduskuntavaalitutkimus 2015*. Toim. Kimmo Grönlund & Hanna Wass. Oikeusministeriö, 2016, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75240>.
- 29 *Suomen Kuvalehti* 47/26.11.2011 ’Helsingin puuttuminen sotkee asetelmia’.

